

**Láhka (2009:724)
rijkalasj unneplágoj ja
unneplágogielaj hárráj**

© **SÁMEDIGGI, 2024**

ISBN: 978-91-987736-7-5

Giella: Lulesamiska

Gåvvå: Carl-Johan Utsi

Sámedigge, Box 90, 981 22 Giron/Kiruna

Guossidimárudak: Adolf Hedinsvägen 58

Tel: 0980-780 30

www.sametinget.se

Tryck: Exakta Print AB, Malmö, 2024

Láhka (2009:724) riikalašj unneplågoj ja unneplågogielaj hárráj

Ádåjakmånos 1.b. 2019 rájes fábmuj báhti rievddadisá unneplågolágan. Rievddadisá nanustahtti riektájt riikalašj unneplågojda juvdára, roma, sáme, svieriksuobmelattja ja duornosliegega ja unneplågogiela jiddisj, romagiella, sámegiella, suomagiella ja meāngiella.

Dán tjállagin dán oattjo diedoijt unneplågolágas dan állesvuodan tjielggidusáj gájkka biejadusájda. Rievddadisá ma fábmuj báhti jahkemålssomin guoski parágráfajda 1, 3, 5 a, 5 b, 7, 10, 17, 18, 18 a, 18 b ja 18 c. Tjielggidusá dájda parágráfajda li viettjadum 2017/18:199 proposisjåvnås En stärkt minoritetspolitik. Tjielggidusá ietjá parágráfajda li viettjadum 2008/2009:158 proposisjåvnås Från erkännande till egenmakt.

Tjállaga mañnegietjen gávnnuji aj rievddadum biejadusá skávllålágan (2010:800) ávddåskåvlå riikalašj unneplågogielajda ja sociáladievnastuslága gáktuj (2001:453) bargge hárráj máhttudagáj unneplågogielajn.

Gájjkásasj biejadusá

1§ Láhka sisanet biejadusájt riikkalasj unneplágoj, riikkalasj unneplágogielaj, tjuottjudusguovloj hárráj ja riektá adnet unneplágogielav tjuottjudusfábmudagájn ja duobbmostávlájn ja biejadusá vuorrasij huvso hárráj. Láhka sisanet aj biejadusájt lága anodime dábelijtjuovvoma hárráj.

Riektábiejadustjieggidus

Álgadim paragrafan diededuvvá lága sisanáduš. Paragraffa rievddaduvvá návti at diededibme lága hárráj sisanet biejadusájt vissa válggogisvuodaj hárráj ávddáskávlán ja dakkir pedagávgák dájman mij giehtadaláduvvá 25. kap. skávlálágan (2010:900) mij álles jali fáladuvvá ávddáskávlá sajen gádoduvvá, danen gå dá biejadusá sirdeduvvi skávláláhkaj.

2§ Rijkalasj unneplågo li juvdára, roma, sáme, svieriksuobmelattja ja duornosliegega Svieriga vâlggogisvuoda gáktuj Europaráde rábmakonvensjâvnâ milta suoje hárráj rijkalasj unneplågojda (SÖ 2000:2) ja europa biejadus rijkadâjvva- jali unneplågogiela hárráj (SÖ 2000:3) Giellalágan (2009:600) diededuvvá rijkalasj unneplågogiela li suomagiella, jiddisj, meângiella, romagiella ja sámeigiella.

Riektâbiejadusjtjielggidus

Vuostasj biehken diededuvvá gájka rijkalasj unneplågo ma li dâhkkiduvvam Svierigis Europaráde rábmakonvensjâvnâ ja unneplågogiellakonvensjâvnâ milta. Nuppen biehken vuoseduvvá giellalâhkaj mannâ diededuvvat makkir giela ma li unneplågogiela. Nammadum gielaj miejnniduvvá aj dâj gielaj gâjka varietejta. Biejadusâ ulmme l vuojnusij buktet rijkalasj unneplågojt ja sijâ gielajt buorebut ja aj sierrasajâdagáv Svierigin vâlggogisvuodaj gáktuj rábmakonvensjâvnân ja unneplågogiellakonvensjâvnân.

**3§ Kommuvna ja dajvva galggi diedoijt vaddet
rijkalasj unneplågoijt sijá riektáj hárráj ja
álmuga ávdåsvåsståduus dán låga milta ja
biejadusájda majda dát låhka vuoset.
Såmmi I fámon ståhta tjuottjudusfåbmudagájda
maj doajmma I åjnas rijkalasj unneplågojda jali
unneplågogielajda.**

Riektåbiejadustjielggidus

Paragråfan njuolgaduvvá vålggogisvuohtha diedov vaddet rijkalasj unneplågojda. Diededibme ij galga dåssjå val gåbttjåt rijkalasj unneplågoj riektåjt åjnat aj ålmuga åvdåsvåsståduusåv unneplåhkolåga ja ietjå biejadusáj milta majda låhka vuoset. Dakkir vuosedime gåvnnuji 4 ja 16 §§ ja 17 §.

Sieraduvvá kommuvnaj ja dajvaj ja ståhta tjuottjudusfåbmudagáj gaskan. Kommuvnajda ja dajvajda gåvnnu någgijiddje vålggogisvuohtha diededit rijkalasj unneplågoj riektáj ja ålmuga åvdåsvåsståduuså hárraj. Ståhta tjuottjudusfåbmudagájda I fámon diededimvålggogisvuohtha jus daj doajmma I åjnas rijkalasj unneplågojda jali unneplågogielajda. Le åvdemusåt guokta kategoridja fábmudagåjs majn la oarre diededit rijkalasj unneplågoijt sijá riektáj ja ålmuga åvdåsvåsståduuså hárráj. Nubbe kategoriddja I fábmudagåjs maj ulmutja gejn la tjanos rijkalasj unneplågojda dájvalåkkøj vuordeduvvi aktavuodav vålldet. Guoskå dakkir fábmudagájda maj ienemus viesajdiddje vuorjjåt aktavuodav vålldi, nåv gåk Oadjofåbmudahka, Vårrofåbmudahka jali Pensjåvnnåfåbmudahka. Lenastivra aj årvvaluvvi

gávnnut dán juohkusin. Nubbe kategoriddja l fábmudagájt suorggevälggogisvuodajn guovlojn majn la ájnasvuolta unnepláhkopolitikkaj, jali maj doajmma ietján la ájnas rijkalaj fábmudagáj riehtáj suodjáj. Le ávdemusát fábmudagájda hárráj maj dájman la sierralágásj tjanos aktaj unnepláhkopolitijka gálmå oasseguovlluj - nuppástallam ja fámodumvuolta, bájnnem ja oasálasjvuolta ja giella ja kultuvralasj identitájta- ja fábmudagá majn la gáhttjodahkamus mij dávk oattjosj árvov rijkalaj unneplágoj riehtájda. Buojkulvis dakkir fábmudagájda l Kultuvrraráde, Giella ja álmukmujttoinstituhtta, Skávlláfábmudahka, Nuppástimoahtse, Nuoraj- ja civijllasebrudakássjij fábmudahka, Sujtto ja hukso inspeksjávnnå, Justitiekanslern ja Rijkkabiejve oahttse.

Paragråffa rievddaduvvá ja gådoda "hiebalattjat". Le aj ávddålijguovlluj juohkka kommuvnnaj, dajvvaj jali stáhta tjuottjudusfábmudahkaj mierredit gåktu diededibme galggå vatteduvvat. Vuodo lulu årrot ulmme diededimijn la aktugattja gejn la tjanos rijkalaj unneplágojda galggi máhttet ábjjat ietjasa riehtájta. Buojkulvis gåktu diededibme máhtta vatteduvvat vuoseduvvá gárvedimbargojn biejadussaj. Danna aj ávddåjbuvteduvvá diededibme lulu vatteduvvat unneplågogielajda ma dávk vuordeduvátji aneduvvat aktugattjajs sijå aktavuodajn fábmudagáj (prop. 2008/09:158 *Från erkännande till egenmakt* s. 65 och 126). Gulådaså li fámon ávddålijguovlluj.

4§ Giellalágan (2009:600) diededuvvá álmugin la sierralágásj ávdásvásstádus suoddjitjit ja ávdeditjtat riikallasj unneplågogielajt. Almulasj galggá aj ietján ávddánahttet riikallasj unneplågoj máhttelisvuodajt bisodit ja ávddedit ietjasa kultuvrav Svierigin. Mánáj kultuvralasj identitehta ávddånibme ja ietjasa unneplågogiela adnemav galggá sierralåhkáj ávdeduvvat.

Riektåbiejadustjieggidus

Biejadusån mujttåduvvå giellalågan diededuvvá álmugin la sierralågåsaj vålggogisvuohtha suoddjitjit ja ávdeditjtat riikallasj unneplågogielajt. Duodden dasi biejaduvvá riikallasj unneplågoj máhttelisvuoda bisodit ja ávddánahttet ietjasa kultuvrav galggá ávdeduvvat álmugis. Definisjåvnnå kultuvrra dávkk árvustalåsaj aj gåbttjåt gielav.

Álmugijn miejnniduvvá almulasj doajmma mij dåjmaduvvá ståhta, kommuvnaj jali dajvaj baktu. Ávdedimijn miejnniduvvá álmuk dåjmalasj biedjamdagoj ja dåjmaj baktu galggá doarjjot gielaj ja kultuvra gávnumav ávddålijguovlluj.

Månåjn gejn la tjanos riikallasj unneplågojda la dårbbos bessat ávddánahttet ietjas unneplåhkokultuvralasj identitehtav ja ietjas unneplågogielav. Dakkir ávddånibme galggá vieleduvvat sierralåhkáj gå mierreduvvá mij dávkk båjnasj mánåv. Biejadus la vuododum Svieriga vålggogisvuodajda Europaråde rábmakonvensjåvnnå, unneplågogiellakonvensjåvnnå ja AN:a månåjkonvensjåvnnå milta.

5§ Tjuottjudusfábmudagá galggi vaddet riikalasj unneplágojda máhttelisvuodav bájnattjibmáj ássijn ma sidjij guoski ja guhkás máhttelis rádedit unneplágoj dakkir ássijjn.

Rádedibme vuostasj biehe milta dagáduvvá gá tjuottjudusfábmudahka struktureridum ságastallamav adná riikalasj unneplágoj ulmijn máhttet sijá vuojnojt ja dárbojt vieledit fábmudagá mierredimen.

Lágan (2022:66) konsultasjávnnáj gáktuj mij guoská sáme álm mugij gávnnuui sierralágásj biejadusá konsultasjávnnáj gáktuj sáme álm mugijn.

Riektábiejadustjieggidus

Paragráfa vuostasj biehkke rievddaduvvá návti at moallánahka "ávdástiddje" gádoduvvá. Rievddadusá baktu tjelgastuhteduvvá stáhta ja kommuvnalasj tjuottjudusfábmudagá e dássjå val lulun rádedit ávdástiddijj gudi li nammadum siebrijs ma ávdásti riikalasj unneplágojt, ájnat aj ulmuttij gejn la tjanos riikalasj unneplágojda valla gudi álla organiseridum siebrrviessomin.

Paragráfa nubbe biehkke, mij la ádås, sisanet bagádisáv rádedibme hárráj vuostasj biehe milta galggá dagáduvvat. Válggogisvuohtha rádedit vuostasj biehe milta la fámon guhkás máhttelis, mij mierkki biejadus nuppen biehken aneduvvá ulmmehábmádibmen. Njuolgadusán ij gávnnu tjelgga rávkalvis vuojno ma ávdđájbuvteduvvi rádedimijn háhttuji vieleduvvat mierredimen, valla ulmme l návti galggá dagáduvvat náv guhkás gá máhttelis. Vilá aj l fámon 5 § milta válggogisvuohtha vaddet riikalasj unneplágojda máhttelisvuodav bájnattjibmáj aj ietjáláhkáj gá rádedime baktu.

Ájnas rádedimbarggovuohkáj lulu árrot rijkalasj unneplågoj vuojno ajtu galggi vieleduvvat fábmudagáj mierredimen. Merkaj fábmudagá lulun rádedit rijkalasj unneplågoj ájggegåvdan goassa vilá l máhttelis bájnatjit boahhte márrádusáv. Rávkalvisán ságastallamij la vålggogisvuohhta fábmudagájda rahtjat dahkat hámiijt rádedibmáj ma ávdedi gasskasasj, avtaárvulasj ja ásskolasj ságastallamav. Návti tjielggiduvvá ij la nuoges fábmudagá dássjå val diededi rijkalasj unneplågojt márrádusáj jali biedjamdagoj hárráj. Bagádus la viettjadum europa kodas ideadoarjodim organisasjåvnåj oassálasstem mierredimprocessan (europakoda hárráj, gehtja proposisjåvnåv 2017/18:199 *En stärkt minoritetspolitik* 8.2. biehkke). Struktuvra rávkalvisán la vålggogisvuohhta fábmudagájda adnet pláanimav rádedimijda. Hähttu árrot tjielgas mij la ulmme rádedimijn ja majt vuordeduvvá oassálasstijs. Gávnnat hiebalasj ulmmejuohkusav rádedibmáj la ietjá ájnas oasse. Oassálasste hähttuji ájge bale oadtjot diedojt vuodos rádedibmáj máhtátjit oassálasstet avtalágásj vidjuriij. Badjelin giehtadaládum la aj ájnas ájádallat goassa márrádusprocessan rádedibme lulu dagáduvvat. Lulu aj gávnnut barggovuoge dåbelijtuovvoma ja davástusá hárráj rijkalasj unneplågojda.

5a§ Tjuottjudusfábmudagá galggi sierraláhkáj ávdedit mánáj ja nuoraj máhttelisvuodajt vieledibmáj ja rádedibmáj ássijn ma sidjij guoski ja hiebadit vuogijt dajda sijá ávdeldimijda.

Riektábiejadustjielggidusá

Paragráfa, mij la ádås, ulmme l lasedit mánáj ja nuoraj máhttelisvuodajt bájnattjibmáj ássijn ma sidjij guoski. Biejadus mierkki fábmudagá i.s. háhttuji vieledit máná ja nuora binnebut gá ávdebut li organiseridum siebrij baktu ja danen árvaladdet alternatijvajt dábálasj vuogijda rádedibmáj. Dagáduvásj dávk sáhkada nuoraj ietjasa birrusin, bv. skávlån, asstoáiggeárruhijn, idráhttásiebrijn jali sociálasj mediajn.

5b§ Kommuvna ja dajva galggi dáhkkidit ulmijt ja njuolgadusájt ietjasa unneplågopolitijkalasj bargguj.

Diedo ulmij ja njuolgadusáj hárráj ma li dáhkkiduvvam vuostasj biehke milta galggi ánulvisán vatteduvvat fábmudahkaj manna l dábelijtjuovvomaávdåsvåsstådus 20 § milta.

Riektábiejadustjielggidus

Paragråfan, mij la ádås, diededuvvá vålggogisvuohtha kommuvnajda ja dajvajda dáhkkidit ulmijt ja njuolgadusájt sijá unneplåhkopolitijkalasj bargguj.

Unneplåhkopolitijkalasj bargujn vuostasj biehken miejnnduvvá doajmma mij doarjoduvvá vålggogisvuodajs ja ávdåsvåsstådusås manna l kommuvnajn ja dajvajn unneplåhkolåga milta ja biejadusá majda låhka vuoset. Kommuvnajda dávk aj doajmma mij la oarren skåvllålåga biejadusájs

iednegiela hárráj gávnnut. Buojkulvis guovlojda majn ulme ja njuolgadásá dávk árvvaluvvi dáhkkiduvvat la kultuvrra, ávddáskávllá, skávllá ja sujto ja hukso. Árvvaluvátji dav aj dáhkkiduvvat gájjkásasj biejadusáj gáktuj unnepláhkopolágan, náv gák diededimválggogisvuohta 3 §, vágggogisvuohta ávdedit gielav ja kultuvrav 4 § ja vágggogisvuohta rádedit ja vaddet máhttelisvuodav ietjá bájnattjibmáj 5 §. Kommuvna ja dajva ma gávnnuj tjuottjudusguovlojn dávk dáhkkidittji ulmijt ja njuolgadásájt sierralágásj vágggogisvuodajda ma li fámon danna. Vágggogisvuohta mierkki kommuvna ja dajva dájmalattjat galggi märostit gáktu unnepláhkopolitijkalasj barggo galggá dájmaduvvat ja galggá tjielgas muhtemlágásj stivrrimtjállagijs. Gájk ávdemusát ulme ja njuolgadásá dávk integreriduvátji ietjá stivrrimtjállagijn ma guosski ulmuttij riektajda ja demokratiddjaássijda, buojkulvissan doajmmaplána. Ietjá vuohke dávk lisj ulme ja njuolgadásá integreriduvvi stuoves stivrrimtjállagijn, náv gák doajmmaplána. Ij la mige mij hieret sierralágásj doajmmaplána ja stivrrimtjállaga vuododuvvi unnepláhkopolitijkalasj barggugj. Sisadno tjállagijn dávk hiebaduvátji bájkálasj vidjurij milta. Hábbmidibme lulu dagáduvvat aktijrádijn rijkalasj unneplágoj.

Nuppen bieken njuolgaduuvvá vágggogisvuohta dáhkkidit ulmijt ja njuolgadásájt aktiduvvá vágggogisvuodajn kommuvnajda ja dajvajda ánulvisán tjielggit dábelijtjuovvomfábmudahkaj makkir ulmijt ja njuolgadásájt li dáhkkidam daj unnepláhkopolitijkalasj doajmmaj.

Tjuottjudusguovlo

6§ Tjuottjudusguovlojn suomagiellaj miejnniduvvá kommuva Botkyrka, Eskilstuna, Jiellevárre, Hallstahammar, Haninge, Haparanda, Huddinge, Håbo, Giron, Köping, Bajel, Sigtuna, Solna, Stockholm, Södertälje, Tierp, Upplands Väsby, Upplands-Bro, Uppsala, Älvkarleby, Österåker, Östhammar ja Badjeduornus.

Tjuottjudusguovlojn meängiellaj miejnniduvvá kommuva Jiellevárre, Haparanda, Giron, Bajel ja Badjeduornus.

Tjuottjudusguovlojn sámegiellaj miejnniduvvá kommuva Árjepluovve, Árviesjávrrie, Bjerje, Jiellevárre, Herjedaelie, Jáhkámáhkke, Giron, Likssjuo, Máláge, Suorssá, Lusspie, Straejmie, Ubmeje, Vualtjere, Åare, Älvdaelie ja Staare.

Riektábiejadustjieggidus

Biejadusán diededuvvá makkir kommuva gávnnuji tjuottjudusguovlojn iesj guhtik giellaj. Duoddetjállagin biejadussaj (2009:1299) rijkalasj unneplågoj ja unneplågogielaj hárráj gávnnu tjálos kommuvnajs ma 7 § lága (2009:724) dárjajn rijkalasj unneplågoj ja unneplågogielaj hárráj gávnnuji tjuottjudusguovlon.

7§ Letjá kommuvna gá ma diededuvvi 6 § máhtti átsálvisá mañjela loabeduvvat gávnnut tjuottjudusguovlon suomagiellaj, meangiellaj jali sámegiellaj. Márrádus kommuvnna galggá loabeduvvat gávnnut tjuottjudusguovlon mierreduvvá ráddidusás.

Kommuvnna mij gávnnu tjuottjudusguovlon ráddidusá márrádusá mañjela máhttá ráddidusán áhtsát álgusmannama hárráj tjuottjudusguovlos. Ráddidus oadtju álgusmannama hárráj mierredit dássjá val jus gávnnuji sierralágásj oare.

Ráddidus oadtju njuolgasusájt diededit säbrrama ja álgusmannama hárráj tjuottjudusguovlos.

Riektábiejadustjielggidus

Paragrafan diededuvvá máhttelisvuohta vissa kommuvnajda átsálvisa mañjela loabeduvvat gávnnut tjuottjudusguovlojn ja mij la fámon álgusmannamij dakkiris.

Vuostasj biehken diededuvvá, ádá nuppe biehke milta, kommuvna, sajen gá máhttet dahkat diedadusáv gávnnut tjuottjudusguovlon, dávk máhtitji áhtsát gávnnut tjuottjudusguovlon.

Nuppen biehken, mij la ádá, diededuvvá kommuvnan mij la säbrram tjuottjudusguovlluj ráddidusa márrádusá mañjela la máhttelisvuohta áhtsát álgusmannat dassta. Vijor ráddidussaj mierredit álgusmannama hárráj de rávkaduvvi sierralágásj oare. Fámon la aj goassa ráddidus lului álgadit álgusmannamprocessav. Sierralágásj oare

rávkaduvvá mierkki ráddidus loabeduvvá mierredit álgusmannama hárráj val vuorjját. Návti dávk lisj bv. jus vájku buorrelágásj ratjáldegá kommuvnas ij la miellogisvuohta ávkkit riektájt ájggeguovddelis unneplågos. Merkaj kommuvnna guhkebuvi la gáhttjalam fállat ja tjielggit ulmutjiida gejn la tjanos rijkalasj unneplåhkuj riektáj birra ma li tjanádum tjuottjudusguovlluj, váni aktak la átsádam riektájt jali dá li val anedum gasskabáddásattjat. Le áhttse kommuvnna mij galggá vuosedit sierralágásj oare gávnnuji álgusmannamij. Ráddidusán la dárbbu álgusmannamgáhttjalimen vieledit Svieriga rijkaigasskasasj vålgegogisvuodajt, náv gåk vuojnojt guoskavasj rijkalasj unneplågos kommuvnan ja ájnas rijkkaorganisasjåvnåjs. Álgusmannamgáhttjalimen gullu dakkir organisasjåvnå lulun gulldaluvvat ássjen. Kommuvnaj gáktuj ma gávnnuji tjuottjudusguovlon sámejiellaj de Sámedigge lulu gulldaluvvat ja lulu vieleduvvat dan vuojnojda.

Goalmát oasse rievddaduvvá návti at diededuvvá ráddidusán la aj loahpe diededit biejadusájt álgusmannama hárráj tjuottjudusguovlos.

**Riektá adnet suomagielav,
meängielav ja sámegielav
fábmudagájn**

8§ Aktugattjajn la riektá ávkkit suomagielav, meängielav ja sámegielav sijá njálmálasj ja tjálasj aktavuodajn tjuottjudusfábmudagájn man geográfalasj doajmmaguovllo állásit jali muhtem mudduj la sámmilágásj gá unnepláagogiela tjuottjudusguovllo. Fámon la ássijn majn aktugasj la oassebielle jali sadjásasj oassebálláj, jus ássjen la tjanos tjuottjudusguovlluj.

Jus aktugasj adná suomagielav, meängielav jali sámegielav dakkir ássjen, de fábmudahka l väälggogis vásstedit njálmálattjat sámmi giellaj. Aktugattjajn gejn ij la juridikalasj viehke la vil riektá ánuvvisán oadtjot tjálasj járggálimev márrádusás ja márrádusoarev ássjen suomagiellaj, meängiellaj ja sámegiellaj.

Fábmudahka galggá aj ietján rahtjat duosstot aktugattjajt dájda gielajda.

Riektábiejadustjielggidus

Vuostasj biehkes aktugattjajn la riektá adnet suomagielav, meängielav ja sámegielav aktavuodajn tjuottjudusfábmudagáj vissa ávdeldimij hárráj. Fábmudagá ma miejnniduvvi biejadusán li da majn la geográfalasj doajmmaguovllo mij állásit jali muhtem mudduj la sámmilágásj tjuottjudusguovlojn. Fábmudagán dávk lisj bv. doajmma biejadum tjuottjudusguovlluj oajvvekontávrrá, bájkkekontávrrá jali ietjá stuoves ávdástibme baktu. Fábmudagájn majn ij gávnnu kontávrrá jali sámmilágásj tjuottjudusguovlon dávk lisj doajmma mij állásit jali muhtem mudduj la sámmilágásj tjuottjudusguovlojn.

Tjuottjudusfábmudagájn álles rijkajn
tjuottjudusguovllon la diedon geográfalasj
doajmmaguovllo mij muhtem mudduj la sámmilágásj
gájkka tjuottjudusguovloj.

Jus rávkalvisán ij gávnnu ássje galggá guoskat
fábmudakdájmadussaj aktugattja gáktuj. Aktugasj
galggá árrot oassebiellen jali sadjásattjan ássjen ja
ássjen galggágalggá aj tjanos geográfalasj guovlluj
majt tjuottjudusguovllo gábtjtjá. Biejadus gis ij gábtjtjá
avtak riektav adnet unneplågogielav aktugatttaj gut ij
la juogu de oassebielle jali sadjásasj oassebálláj valla
gánna la aktavuoda tjuottjudusguovlojn ássjen. Riektá
adnet unneplågogielav gábtjtjá val ássjijt majn la tjanos
tjuottjudusguovlluj danen gå, bv. aktugasj árru
guovlon, ássje guosská doajmmaj mij dájmaduvvá
guovlon jali gittaábmudak mij gávnnu guovlon.

Riektá adnet unneplågogielav guosská goappátjagá
njálmálasj ja tjálalásj aktavuodajda aktugasj ássjijn.
Fábmudagán dávk lisj njálmálasj giehtadallam ássjen.
Riektá adnet suomagielav, meängielav jali sámegielav
gábtjtjá aj dakkir giehtadallamav ássjen. Aktugattjan aj
riektá sisirádjat tjállagijt dájda gielajda fábmudahkaj.
Jus sisadno l ájnas ássjáj lulu tjállak járggáluvvat
dárogiellaj (buoht. 8 § tjuottjudusláhka)

Riektá adnet suomagielav, meängielav jali sámegielav la
fámon juska vil jus aktugasj la Svieriga jali álggorijkak
viesajdiddje. Riektá ij ga mierreduvá gánná aktugasj
árru.

Riekta adnet suomagiela, meängielav jali sámegiela la fámon aktugattjajda. Dájna definisjavnájn ij miejnniduvvá val fysalasj ulmutja ájnat aj bv. oasossiebre, siebre ja ietjá organisasjavná, valla gis e fábmudagá jali ietjá almulasjriektásasj orgána. Sadjásattjan aktugasj oassebálláj la vil sámme riektá lága milta adnet suomagiela, meängielav jali sámegiela náv gák aktugattjan. Biejadus gis ij vatte sadjásattjaj sámmeilágásj riektáv.

Nubbe biehkke njuolgadahtta fábmudagá válggogidvuodav vásstedit unneplågogiellaj gá aktugasj adná gielav. Aktugattjajn gudi adni suomagiela, meängielav jali sámegiela ássjen la aj riektá njálmalasj vásstádussaj giellaj. Merkaj fábmudagá galggi adnet unneplågogielav fábmudagá njálmálasj aktavuodajn aktugattjajn. Duodden dasi nubbe biehkke vaddá aktugasj oassebielijda ja sadjásattjajda riektáv oadtjot márrádusáv ja márrádusoarev ássjen járggálmum ietjas giellaj, sahti gá siján ij gávnnu juridikalasj viehkke. Márrádusájn ja márrádusárijn miejnniduvvá dáanna goappátjagá márrádus ássje giehtadallamin ja fábmudagá mierredibme ja oarev majt fábmudahka la ávddájbuhtám dan mierredibmáj (ij gis máhttelis tjielggidibme duogátjij ássjen). Járggálimev ij háhttu vatteduvvat sámme bále náv gák márrádus dárogiellaj; háhttu dáhkkiiduvvat járggálibme ádján moadda bieje manjel gá márrádus la diededuvvam. Válggogisvuohka aktugattja ánulvisán njálmálatjaj járggálit tjálasj diededimijt ja márrádusájt ájgodum aktugattjaj gis ij gávnnu.

Goalmát biehken diededuvvá fábmudahka aj galggá rahtjat aj ietján duosstot aktugattjajt suomagiellaj, meängiellaj ja sámegiellaj. Buojkulvis dakkir doajmmaj la rádevaddem ja diededibme álm mugij, fá llo sujto jali áhpadibme hárráj. Blankehta ja diehtotjállaga ájgodum álm mugij galggi aj árrot máhttelisá járggá lit suomagiellaj, meängiellaj ja sámegiellaj jali guovtegielak versjavnájda, goassa dárbb o dássta árvustaláduvvá. Dán dájman fábmudagáj n ij la ienn dilij v älggogisvuohta vásstedit unneplågogiellaj valla galggá ráhtjat duosstot aktugattjajt unneplågogiellaj. Fábmudagá lulun organiserit daj dáj mav návti "vaj" gávnnu g ärgosvuohta ja barggovuoge duostotjit sá vadusájt aktugattjajs adnet unneplågogielav. Mierkkit d ávk bv. guoradallam ja sierralágásj giellagelbugisvuoda diededibme sisnásj telefávnnákatalogajn ja sisnásjnehtan ja webbabieli n. Jus bargge g änn a l máhttudahka unneplågogielan ij la sadjihin fábmudagán de barggovuoge lulun á saduvvat mij mierkki dálkká d ávk á saduvásj viehka á ni ajgen.

Fábmudagá lanjáj n, webbabieli n ja ietjá diededimábnasij n lulun vuo jnnusij boah tet dievnastus vatteduvvá unneplågogielan. Jus unneplågogielak dievnastus rá d d jiduvvá v issa á j g j d a ja v issa sa j i j d a, gehtja 12 §, lulu dakkir tjielggasit diededuvvat goappátjagá dá rogiellaj ja unneplågogiellaj.

9§ Tjuottjudusguovlo álggolin la aktugattjain riektá adnet suomagielav, meängielav ja sámegielav njálmásaj ja tjálasaj aktavuodajn tjuottjudusfábmudagáj ássijn majn aktugasj la oassebielle jali sadjásaj oassebálláj, jus ássje giehtadaláduvvá bargges gut máhttá unneplågogielav.

Riektábiejadustjielggidus

Biejadus njuolgadahttá riektáv adnet unneplågogielav tjuottjudusguovloj álggolin ássijn váni tjadnusijn tjuottjudusguovlluj giellaj. Ávdeldibme bessat adnet suomagielav, meängielav ja sámegielav tjuottjudusguovloj álggolin la fábmudagán gávnnu bargge gut la dáhkkidum giehtadallat aktugattja ássjev ja gut máhttá ájggeguovddelis gielav. Ij la nuoges fábmudagán gávnnuji bargge giellamáhttudagáj jus sij álla máhtulattja giehtadallat ájggeguovddelis ássjev; gánna l ássje polijsan ij máhte bv. rávkkat ságastit ietjas gielav dajna gá gávnnu duostudiddje gut máhttá dav. Ij rávkaduvá giellamáhtalgis bargge gávnnu virggáj bálkkidum sámmi fábmudagán, dássjå val dakkir bargge gássjelisvuoda dagi máhttá bálkkiduvvat rávkadum dievnastussaj bv. gá bargge gávnnu ietjá kommuvnalasj fábmudagán gá ájggeguovddelis.

10§ Aktugattajn la agev riektá adnet suomagielav, meängielav ja sámegielav sijá tjálasaj aktavuodaj Rijkkabiejve oahhtsij ja Nuppástimoahhtsijn. Sámme I fámon aktugattjaj tjálasaj aktavuodajn Justitiekanslerijn, Oadjofábmudagájn, Värrofábmudagájn ja Barggogaskostimfábmudagájn ássijn majn aktugasj la oassebielle jali sadjásasj oassebálláj.

Riektábiejadustjielggidus

Paragráffa sisanet riektáv aktugattjajda adnet ietjas unneplágogielav tjálasaj aktavuodajn vissa fábmudagáj.

Paragráffa rievddaduvvá návti, meängiella duoddiduvvá gielaj sáhkáj majda aktugattajn la riektá adnet tjálasaj aktavuodajn fábmudagáj ma diededuvvi biejadusán. Nuppástimoahhtse vil duoddiduvvá fábmudagájda majda aktugattjajn agev la riektá aktavuodav válldet tjálalattjat diededum nammadum gielajs gielajs aktaj, danen gå aktugattja vuorjját li oassebiellen fábmudagá ássijn. Duodden dasi barggogaskostimfábmudahka duoddiduvvá fábmudagájda majda aktugattjajn la riektá aktavuodav válldet tjálalattjat aktaj diededum gielajs ássijn majn aktugasj la oassebielle jali sadjásasj oassebálláj. Gárvedimbargoj milta njuolgadahttemij ij mierkki riektáv oadtjot vásstádusáv sámme giellaj. Ij ga mierkki avtak riektáv adnet iednegielav njálmálasaj aktavuodajn fábmudagáj ma nammaduvvi.

11§ Tjuottjudusfábmudagá galggi barggat ahte gávnnu bargge máhttudagáj suomagielan, meängielan ja sámegiellan gánná rávkaduvvá aktugattjaj aktavuodajn fábmudagájn.

Riektábiejadustjielggidus

Tjuottjudusfábmudagá galggi- vájku gulluji aktasik tjuottjudusguovlluj - barggat gávnnu máhttelisvuohta barggáj gut máhtá unneplågogielav, gánná dárbahuvvá aktugattjaj aktavuodajn fábmudagájn. Barggat mierkki ájggeguovddelis ássej tjuottjudusfábmudahka dájmalattjat galggá vieledit dárbov bargges gut máhtá dáj gielajt ja dárbon dájmalattjat áhtsát dakkir barggev.

12§ Tjuottjudusfábmudagá oadtju mierredit sierra ájgijt ja sierra sajev duostotjit manádimijt aktugattjajs gudi suomagielan, meängielav ja sámegiellan ságasti, ja adnet sierralágásj telefávnnaájgijt.

Riektábiejadustjielggidus

Biejadusán diededuvvá aktugattja riektá adnet suomagiellan, meängielav ja sámegiellan máhtá ráddjiduvvat vissa ájggáj ja sadjáj. Riektá adnet unneplågogielav aktavuodan fábmudagájn máhtá de ráddjiduvvat vissa ájgijn fábmudagá kontávran goassa dálkká jali bargge giellamáhttudagájn la álediddje. Ájnas la fábmudahka l sieldes tjielgas diededimen álm mugij.

**Riektá adnet suomagielav,
meängielav ja sámegielav
duobbmostávlájn**

13§ Gut la oassebielle jali sadjásasj oassebálláj
riektáássjen jali ássjen tjuottjudusriektán,
diggeriektán, ednam- ja birásduobbmestávllán jali
jávrreriektáduobbmestávllán duobbmogievlijn mij
állásit jali muhtem mudduj hiehpá kommuvnaj
Jiellevárre, Haparanda, Giron, Bajel ja Badjeduornus
la riektá adnet suomagielav jali meängielav
riektáássje jali ássje giehtadallamin, jus riektáássjen
jali ássjen la tjanos dáj kommuvnajs muhtemij.
Sámegiellaj la fámon sámmilágásj dakkir
duobbmestávllán duobbmogievlijn mij állásit jali
muhtem mudduj hiehpá kommuvnajn Árjepluovve,
Jiellevárre, Jáhkámáhkke jali Giron, jus riektáássjen
jali ássjen la tjanos dáj kommuvnajs muhtemij.

Riektá adnet suomagielav, meängielav ja
sámegiellav gábtjtjá aj duobbmestávllájt gási
duobbmogievlijn jali márrádus riektáássjen jali ássjen mij
miejnniduvvá vuostasj biehkken gujddiduvvá.

Riektábiejadustjieggidus

Paragráfajn njuolgadahteduvvá oassebiele ja oassebiele
sadjásattja riektá adnet suomagielav, meängielav
jali sámegiellav njálmálasj jali tjálasj aktavuodajn
lenariektájn ja diggeriektájn manna l duobbmogievlijn
mij muhtem márráj la sámmilágásj diededum
kommuvnaj. Gittaábmuodakduobbmestávllá,
birásduobbmestávllá ja jávrreriektáduobbmestávllá
gábtjtjaduvvá aj biejadusás. Tjuottjudusguovlo sajen
diededuvvá vissa kommuvna, danen gá riektá bessat
adnet suomagielav ja sámegiellav duobbmestávllán ij
biejaduvvá kommuvnajn ma 6 § milta gávnnuji
tjuottjudusguovlojn.

Oassebiele ja suv sadjásattja riektá adnet unneplågogielav gábtjtjá aj duobbmostávlájt gási duobbmo jali márrádus riektáássjen jali ássjen mij miejnniduvvá paragráfa vuostasj bieken la gujddiduvvam. Riektá ságastit unneplågogielav ij gábtjtjá n.g. állusierralágásj riektátjerdajt, bv. átsálvis duobmo ádástimgáhttjalime hárráj.

14§ Riektá adnet suomagielav, meängielav jali sámegielav riektáássijn jali ássijn duobbmostávlájn 13 § milta gábtjtjá riektáv sisi vaddet tjállagijt ja tjálasaj duodastusáv dán giellaj, riektá oadtjot tjállagijt ma gulluji riektáássjáj jali ássjáj njálmálattjat járggálum dán giellaj ja riektá njálmálasj sjehtadallamin duobbmostávlá ávddán ságastit dáv gielav. Duobbmostávlá galggá járggálit tjállagijt ja tjálasaj duodastusájt dárogiellaj, jus ij la tjávto ávkedibme. Duobbmostávlá galggá aj ietján rahtjat unneplågogielav adnet ietjas aktavuodajn oassebielij jali suv sádjasattjajn.

Gájkka riektáássijn ja ássijn ma gábtjáduvvi riektás adnet suomagielav, meängielav jali sámegielav duobbmostávlájn 13 § milta la oassebielen jali sadjásattjan oassebálláj manna ij la juridikalasj viehkke riektá ánuvvisán oadtjot duobmov ja duobbmoarev jali márrádusáv ja márrádusoarev tjálasattjat járggálum dán giellaj.

Riektábiejadustjieggidus

Riektá adnet suomagielav, meängielav jali sámegielav gierregin jali ássje giehtadallamin gábtjtjá bessat moalgget njálmálattjat jali tjálasattjat unneplågogiellaj njuolgasusáj milta ma li fámon gierregij jali ássje giehtadallamin duobbmostávlán. Aktugattja riektá

adnet unneplågogielav gábtjtå riektáássjev jali ássjev manna l tjanos aktaj diededum kommuvnajs. Tjadnusijn miejnniduvvá dánna b.v. oassebielle árru jali árut kommuvnan, riektáássje guosská gittaåbmudahkaj kommuvnan jali vierredahko l dagádum kommuvnan.

Biejadusá mierkkiji aj riektáv dálkå viehkijn oadtjot tjállagijt ma gulluji riektáássjáj jali ássjáj njálmálettjat jårggålum unneplågogiellaj. Riektá bessat ságastit unneplågogielav njálálasj sjehtadallamin gábtjtå riektáv iesj bessat ságastit suomagielav, meångielav jali sámezielav.

Paragråfa milta duobbmståvlå li aj vålggogiså jårggålít sisirájadum tjállagijt dárogiellaj jus dát ij la bihko dåssjedibme.

Ietján aj, buojkulvissan gå oassebiele aktavuodav válldå duobbmståvllåjn gatjålvisáj, de duobbmståvllå galggå rahtjat duosstot unneplågogiellahoallev ja oassebiele sadjåsattjav unneplågogiellaj.

Goalmát bieken njuolgadahteduvvá gájkkåsasj riektå aktugattajda gejn ålla juridijkalasj viehkke oadtjot duobmov ja duobbmooarev ja mårådusáv ja mårådusoarev jårggålum suomagiellaj, meångiellaj ja sámeziellaj. Njuolgadus la fámon gájkkå riektáássijda ja ássijda ma gábtjtåduvvi riektås adnet suomagielav, meångielav jali sámezielav duobbmståvllåjn 13 § milta, d.j. riektáássje ja ássje majn la tjanos aktasik

lágan nammadum kommuvnajda. Njuolgasus la aj fámon mährádusajda ma mierreduvvá ássje jali riektáássje giehtadallamin. Duobbmoárijn ja mährádusárijn miejnniduvvá almma oare duobbmu jali mährádussaj, e tjielggidime guoradallamij riektáássjen jali ássjen, vájku dat luluj biejaduvvam duobbmoarre jali oarre mährádussaj badjetjállaga vuolláj. Ássijjn gá guoktáladdá de dávk gávnnutji oare tjuovvot duobmo jali mährádusá namádisáv, edasik jus vaddá buorep dádjadusáv ságastallamijida. Dán biejadusá anodimen aj la nuoges jårggålible boahhá moadda bieje mannela gá aktugasj la ávdđåjbuktám ánuvisáv dán hárráj, mij galggá dagáduvvat váhko sinna gá duobmo jali mährádus la diededuvvam (buoht. riektábiejadustjielggidusáv 10 § 2 biehkke).

15§ Gut sihtá suomagielav, meängielav jali samegielav adnet riektáássje jali ássje giehtadallamin duobbmastávlán 13 § milta galggá ádnót dav riektáássje jali ássje álgadime gáktuj jali vuostasj bále gá oassebielle galggá moalgedit riektáássjen jali ássjen. Ánulvis oadtjot járggálimev 14 § goalmat biehkke milta ávddájbiejaduvvá váhko sinna duobmo jali márrádusá diededimes, jus dakkir ánulvis ij la ávdddájbuvteduvvam ávdebut riektáássje jali ássje giehtadallamin.

Jus ánulvis adnet unneplågogielav jali oadtjot járggálimev ávddájbuvteduvvá manebut gá majt diededuvvá vuostasj ja nuppen bieken de dat oadtju hilgoduvvat. Dakkir ánulvis oadtju aj hilgoduvvat jus la bigos danna I vierreájggomus.

Riektábiejadustjielggidus

Riektá adnet suomagielav, meängielav jali samegielav gierregin jali ássje giehtadallamin gábtjtjá bessat moalgedit njálmálattjat jali tjálalattjat unneplågogiellaj njuolgasusáj milta ma li fámon gierregij jali ássje giehtadallamin duobbmastávlán. Aktugattja riektá adnet unneplågogielav gábtjtjá riektáássjev jali ássjev manna I tjanos aktaj nammadum kommuvnajs. Tjadnusijn miejnniduvvá dánná bv. oassebielle árru jali árut kommuvnan, riektáássje guoská gittaábmuðahkaj kommuvnan jali vahák la dagádum kommuvnan.

Biejadus merkaj aj riektáv dálkå viehkijn oadtjot tjállagijt ma gulluji riektáássjáj jali ássjáj njálmálattjat járggálum unneplågogiellaj. Riektá bessat ságastit unneplågogielav njálmálasj sjehtadallamin gábtjtjá riektáv iesj bessat ságastit suomagielav, meängielav jali samegielav.

Paragráfa milta duobmmostávlá li aj vällggogisá jårggálit sisirájadum tjállagijt dárogiellaj jus dát ij la bihko dássjedibme.

Ietján aj, buojkulvissan gå oassebielle aktavuodav válldá duobmmostávlláj gatjálvisáj, de duobmmostávllá galggá rahtjat duosstot unneplågohoalle oassebielev jali oassebiele sadjásattjav unneplågogiellaj.

Goalmát bieken njuolgadahteduvvá gájkkasasj riektá aktugattajda gudi li juridikkalasj viehkkeđagi oadtjot duobmov ja duobmmooarev ja márráđusáv ja márráđusoarev jårggálum suomagiellaj, meāngiellaj ja sámeđiellaj. Njuolgasus la fámon gájkka riektáássijida ja ássijida ma gábtjåđuvvi riektás adnet suomagiellav, meāngiellav jali sámeđiellav duobmmostávllájn 13 § milta, d.j. riektáassje ja ássje majn la tjanos aktaj lágán nammadum kommuvnajs. Njuolgasus aj la fámon márráđusájda ma mierreduvvi ássje jali riektáássje giehtadallamin. Duobmmoárijn ja márráđusárijn miejnniduvvá alma oare duobbmuj jali márráđussaj, e tjiełggidime guoradallamij riektáássjen, vájku dat luluj biejaduvvam duobmmooare jali oarre márráđussaj badjetjállaga vuolláj. Ássjin gå guoktáladdá dávk gávnnutji oare tjuovvot duobmo jali márráđusá namáđusáv, edasik jus dat vaddá buorep dáđjadusáv ságastallamijda. Dán biejadusá anodimen aj la nuoges jårggálibme bohtá moadda bieje mañela gå aktugasj la ávddájbuktam rávkalvisáv dán hárráj, mij galggá dagáđuvvat váhko sinna duobmo jali márráđus la diededum (buoht. riektábiejadustjiejlggidusáv 10 § 2 biehkke).

16§ Jus oassebielen jali sadjásattjan oassebälláj
la riektá adnet suomagielav, meängielav
jali sámegielav gierregin, de dálkkå aneduvvá
njuolgadusáj milta 5. kap. 6-8 §§ ja 33 kap.9 §
gierrebálkan ja 50-52 §§ tjuottjudusprosässalágan
(1971.291).

Riektábiejadustjelggidus

Njuolgadusá ma gierrebálka ja tjuottjudusprosässalága
milta li fámon gesi galggá bálkkiduvvat dálkkån
ja dálkkåvuornná hárráj ja bálkká dálkkåj galggá
anoduvvat aj gå dálkkå bálkkiduvvá dán lága milta.

**Suomagiella, meängiella ja
sámegiella ávddåskåvlån,
vissa ietjá pedagåvgåk
doajmma ja vuorrasijhukso**

17§ Riektá aktugattjajda vissa bálen fáladuvvat ávddáskávláv ja vissa ietjá pedagávvgák dájnav suomagiellaj, meängiellaj jali sámegiellaj njuolgaduvvá 8. kap. 12 b § ja 25 kap. 5 a § skávlálálgan (2010:800).

Riektábiejadustjieggidus

Parágráffa vaddá diedojt biejadusá riektá hárráj ávddáskávláj ja vissa ietjá pedagávvgák doajmmaj suomagiellaj, meängiellaj jali sámegiellaj gávnnu skávlálálgan.

18§ Kommuvna mij gávnnu tjuottjudusguovlon galggá fállat gev rávkká dav máhttelisvuodav oadjot álles jali ájnas biehekev dievnastusás ja huvsos mij fáladuvvá rájáj gaskan vuorrasijhuksuj bargges gut máhtta suomagielav, meängielav ja sámagielav.

Riektábiejadustjieggidus

Parágráffa sisanet riektáv vuorrasijhuksuj suomagiellaj, meängiellaj ja sámegiellaj aktugattjajda gudi árru kommuvnajn ma gávnnuji tjuottjudusguovlon.

Parágráffa rievddaduvvá návti "oase" málsuduvvi "ájnas oasse". Merkaj kommuvna tjuottjudusguovlon galggi, jus návti ánoduvvá, fállat binnemusát ájnas oasev dájmas suomagiellaj, meängiellaj ja sámegiellaj. Definisjavnán ájnas oasse vuorrasijhuvsuj ij la tjielgga vuodo rijkajgasskasasj

välggogisvuodan. Definisjavnna l sämmilágásj
Svieriga gájkbadjásasj rijkajgasskasasj
välggogisvuodajs ja l biejadusá milta vuodo ulmijn.
Mij la ájnas oasse dájmas hähttu märostaláduvvat
álesvuohaárvustallamis. Árvustallam dávk hähttusj
dagáduvvat umassláhkáj ja mierreduvvá huvso hámes
ja mieres. Tijmaj lähko majt bargge giellamáhttudagájn
la sadjihin hähttu vatteduvvat stuorra ájnasvuodav.
Ietjá ájnas vidjura l mierre barggij giellamáhttudahkaj
ja struktuvrra ja giela gávnum vuorrasij sahtebiejven.
Vuorrasijn lulu edasik máhttelisvuoha ságastit
barggij ietjas giellaj moaddi vahkkuj ja barggij
giellamáhttudagá lulu árrat dakkir at máhttelissan
dahki ávkalasj ságastimev vuorrasijn. Lulu aj árrat
tjielgas ja vuordedahte vuorrasij makkir aktijvuodajn
ja makkir bálijn la máhttelis adnet unneplágoielav.
Ietjá faktávra aj, náv gåk aktidum giellabirás huvson
jali aktelasjvuoda ja jasskavuoda dárbbu dávk bájnasj
árvustallamav. Dássjá val giela symbolalásj gávnum
dájman ij árvustaláduvá dáhkkidahte.

18a§ Kommuvnna mij ij gávnnu avtak tjuottjudusguovlon galggá fállat gesi dav rávkká máhttelišvuodav oadtjot álles jali ájnas bieheve dievnastusás ja sujtos mij fáladuvvá rájáj gaskan vuorrasijhuksuj barggijs gudi bukti suomagiela, jiddisj, meängiela, romagiela jali sámegiela, jus kommuvnan gávnnuji bargge dakkir giellamáhttudagáj. Sámme l fámon kommuvnnej mij gávnnu tjuottjudusguovlon vissa giellaj mij guosská ietjá giellaja.

Riektábiejadustjieggidusá

Paragráffa, mij la ádáš, ja l muhtem mudduj sámmlágás gá ávdep 18 § unneplágoálhka. Rievddadusá li "oase" málsuduvvá "ájnas oase" ja válggogisvuohata fállat vuorrasijhuvsov unneplágoogiellaj vijdeduvvá aj gábtjtát jiddisj ja romagiela. Definisjávna gáktuj "ájnas oase" vuoseduvvá tjielggidussaj 18 §. Tjielggiduvvá aj paragráffa gábtjtá goappátjagá kommuvnajt ma e gávnnu avtak tjuottjudusguovlon ja náv gák kommuvna ma gávnnuji avtan jali moatten kommuvnnej vissa giellaj, sahti gá kommuvnan gávnnuji bargge gejn li máhttudagá gielan masi vuorrasijhuksu rávkaduvvá. Mañemus nammadum kommuvnnej la fámon válggogisvuohata ietjá giellaj gáktuj, d.j. ietján gá giella man tjuottjudusguovlon kommuvnna gávnnu. Aktijvuodan lulu mujttáduvvat kommuvnna dávk gávnnusj tjuottjudusguovlojn moatte giellaj.

Sosiáladievnastuslágan (2001:453) 5 kap. 6 § bieheken gávnnu válggogisvuohata kommuvnnej barggat vaj

gávnnu máhttelišvuohta adnet barggev máhttudagáj avtan jali moadda gájkka unneplågogielajs gånna l dárbbu vuorrasij sujton.

18b§ Kommuvnna galggá dakkir huvso rajáj gaskan mij fáladuvvá 18 ja 18 a §§ vieledit vuorrasij dárbov bajásanedit ietjas kultuvralasj identitehtav.

Riektábiejadustjielggidus

Paragráffa l ádas ja mierkki kommuvnna vuorrasijhuvson mij fáladuvvá unneplågogiellaj gielalaj dárbo guoran aj galggá vieledit vuorrasa dárbov bisodit ietjas kultuvralasj identitehtav. Dagáduvåsaj dávkk moatteláhkáj mij la dárbulasj hiebaduvvat vuorrasa ávdeldimij ja bájkálasj vidjura milta. Giehtadalásj dávkk buojkulvissan kommuvnna huvson fállá árbbedábálasj musijkav ja biebmov, kultuvralasj ásiht, sierralágásj gárvvidimbiehkijt jali aktisasj bargojt dájmadiddijj rijkalaj unneplågoj civijlla sebrudagás. Le aj hiebalasj barga gut barggá dájman la sierralágásj kultuvrramáhttudahka. Vålggogisvuohta galggá vuojnedeuvvat álmuga vålggogisvuoda dábdon ávdedit rijkalaj unneplågoj máhttelišvuodajt bisodit ja ávddánahttet ietjasa kultuvrav Svierigin 4 § unneplågolága milta, ja vuorrasijhuvso árvvovuoda dábdon "árvvogis viessoma" hárráj 5 kap. 4 § sosiála dievnastuslágán. Avtabále háhttu vieleduvvat makkir dagojda ja hiebadimijda ma li hiebalattja dájmadit bájkálasj ávdeldimij ja dárboj vieledimijn.

18c§ Kommuvnna galggá diededit gev áhtsá dárjav vuorrasijhuvso rájáj sinna máhttelisvuodaj hárráj dakkir dievnastussaj ja huksuj mij diededuvvá 18 ja 18 a §§.

Riektábiejadustjieggidus

Paragráffa 1 ádås ja mierkki kommuвна galggi diededit áhttsev dárja hárráj vuorrasijhuvso rájáj gaskan máhttelisvuodaj hárráj vuorrasijhuksuj unneplågogiellaj. Ájnas la diedo vatteduvvá átsálvisá máhken. Návti tjielgastuhteduvvá makkir konkrehtalaj riektá li vuorrasin vuorrasijhuvso gáktuj. Diededime dárkkelap hábbmidibme ja vuohke gáktu vatteduvvá mierreduvvá fárttáhasj kommuвnas. Kommuвnajda ma e gávnnu avtan jali moatten tjuottjudusguovlojn la fámon diededimvålggogisvuohta val jus máhtti fállat vuorrasijhuvsov unneplågogiellaj, d.j. dåssjå val jus kommuвnan la máhttelisvuohta adnet barggev gånna l máhttudahka gielan.

Tjuoldas ja dåbelijtjuovvom

19§ Jus gávnnuji sierra oare de ráddidus loabeduvvá diededit njuolgasusaj hárráj ahte vissa fábmudahka mij la ráddidusá vuollásasj galggá tjuoldastuvvá 8 § anodimes. Sämmláhkáj la fámon ráddidusá fámodime mañnela dajvvaj ja kommuvnnaj komuvnalasj fábmudagáj gáktuj.

Riektábiejadustjelggidus

Ráddidus dávk máhtisj dán paragrafa milta diededit biejadusájt vissa stáhta tjuottjudusfábmudahka ij galga gábtjåduvvat 8 § dán lágan. Dakkir márrádus máhtá val mierreduvvat jus gávnnuji sierralágásj oare. Sierralágásj oare dávk gávnnuttji jus bv. vissa fábmudagán la sieldes binna aktavuoha álm mugijn ja danen ij la oarre fábmudahkaj ásadit dálkkáárvesvuodav. Sämmláhkáj dajvafábmoduvvam ja kommuvnnafábmoduvvam dávk máhtisj ráddidusá fámodime mañnela tjuoldastit tjuottjudusfábmudagájt daj fárttáhasj doajmmaguovlojn. Máhttelisvuoha tjuoldastit fábmudagájt lága anoduvvamguovlos lulu aneduvvat muttágit vaj lága ulmme ij fámoduvá.

20§ Tjuottjudagfábmudagáj anodibme dán lágás galggá dábelijtjuovoduvvat. Ráddidus diedet njuolgadusájt makkár jali makkir fábmudagáj hárráj ma galggi ávdásvásstedit dábelijtjuovvomis. Dábelijtjuovvom ávdásvásstádus mierkki ij avtak gártjedibme gähttjoávdásvásstádusán mij la rávkadum ietjá fábmudagájda.

Riektábiejadustjielggidus

Akta jali moadda fábmudagáj majt ráddidus mierret galggá dábelijtjuovvot tjuottjudusfábmudagáj anodimev lágás. Dábelijtjuovvom ij la gähttjo ja ij ga bájnátja gähtjov mij dájmaduvvá ietja riektábiejausáj milta.

21§ Fábudahka dábelijtjuovvomávdásvásstádusájn galggá vil rádevaddemijn, diededimijn ja dakkir dájmajn viehkedit ietjá tjuottjudusfábmudagájt lága anodimen.

Riektábiejadustjielggidus

Fábudahka dábelijtjuovvomvällggogisvuodajn galggá dájmalattjat váksjut lága állidimev. Fábudahka galggá aj dájma baktu doarjjot kommuvnajt j.v.å. daj anodimen lága biejadusájs.

Skávlláláhka (2010:800)

**Sosiáladievnastusláhka
(2001:453)**

Skávlláláhka 8. kap. Ávddåskávllå rijkalasj unneplågogiellaj

12b§ Häjmmakommuvna mij gullu tjuottjudusguovlluj (2009:724) låga milta rijkalasj unneplågoj ja unneplågogielaj hárráj gálggá fállat mánájda, gejda sujttoaddne rávvki dav, sajev ávddåskávlan gånå ålles jali åhpadasås ájnas oasse dájmaduvvá suomagiellaj, meångiellaj ja sámeagiellaj.

Sujttoaddne gudi åhtsi ávddåskávllåsajev ietjas mánnáj galggi gatjåduvvat jus sij sihti sajev dakkir ávddåskávllån mij miejnniduvvá vuostasj bieken.

Riektåbiejadustjielggidus

Paragråffa I ådås danen gå riektå njuolgadahttem ávddåskávllåj unneplågogiellaj sirdeduvvá unneplågolågas giella låhkaj. Vuostasj biehkke ávdemusåt åvdep 17 § unneplågolågan. Rievddadus sisanet "oase" målsuduvvá "åjnas oase". Merkaj kommuva tjuottjudusguovlojn galggi, jus nåvti rávkaduvvá, fállat binnemusåt åjnas oasev dájmas suomagiellaj, meångiellaj ja sámeagiellaj. Rievddadus la sámmilågåsaj gå Svieriga välggogisvuoda 8. 1.a.iii artihkkala milta giellabiejadusån ja spiejilt alep rahtjalvisvuhtamierev gå åvdep hábmådime. Definisjåvnnå "doajmma" målsuduvvá "åhpadas" hiebaduvåtjit skávllålåga terminogiddjaj ávddåskávllå hárráj. Mij miejnniduvvá häjmmakommuvnajn diededuvvá 29 kap. 6 § skávllålågan.

Mij la dájma ájnas oasse ij tjielggiduvá giella-
biejadusán. Gájkbadjásasj ulmme biejadusájn la suoddjit
ja ávdedit unneplågogielajt ja vuodo danen hähttu árrot
áhpadásá mierre unneplågogiellaj lulu árrot dakkir at
doarjju unneplågogiela bisoduvvi, ávddánahteduvvi
ja boahhte buolvajda gaskostuvvi. Hábmádibme
vuoset áhpadásá ájnas oasse galggá dájmaduvvat
ájggeguovddelis unneplågogiellaj. Definisjávnná
hähttu tjielggiduvvat állesvuohtaárvustallamis. Vidjura
majn la ájnasvuohta li tijmaj láchko majt áhpadás
dájmaduvvá gielan, mierre barggij giellamáhttudahkaj,
gáktu ávddáskávlá barggo giellaálládimijn la
struktureridum ja makkir barggovuoge aneduvvi ja
makkir mieren sujtoaddne ja iehtjáda máná birrusin
oassálassti álládimbarggij. Vuolep rádje ij gávnnu
makkir átsusij rávkaduvvá áhpadás galggá fáladuvvat
unneplågogiellaj. Merkaj la mahttelis kommuvna
dávkk háhttutji anodit umasse organisasjávnnálasj
tjoavddusijtt állidittjat rávkalvisáv, hiebadum
mánáláhkuj ja bájkálasj vidjuriida. Buojkulvissan dávkk
lisj tjoahkkitt moadda mánájt vissa skávlláássudagájn
ja návtti l máhttelis fállat tjoahkke dájma. Dakkir
organisasjávnnálasj tjoavddusa e galga oarren báhtusav
vaddet sujtoaddne guodá ávddáskávllásajev,
bujkulvissan danen gá ávddáskávllá l ilá málggadin
hejmas jali bargos. Skávllálága 8 kap. 15 § milta máná
galggá fáladuvvat sajev ávddáskávlláássudagán máná
ietjás hejma lahkusin gá máhttelis. Kommuvnajda
ij la agev máhttelis máhttet fállat ávddáskávllásajev

unneplågogiellaj ávddåskávlån mij la hejma
lahkusin. Árvustallam dáj faktávråj gaskan la danen
dárbulasj dagáduvvat dájma plánimin. Máhttelis
la aj áhpadusá hiebadime la dárbulasj dagáduvvat
ávddåskávlåássudagán hejma lagábut saje hárráj
ávddåskávlån vijddáp áhpadusájn unneplågogiellaj
ij heba aktugattja vidjurij.

Nubbe biehkke ij la sämmilágásj gå ávdep biejadusájn.
Biejadus mierkki kommuvna tjielggasit galggi gatjádít
sujttoaddnes gut áhtså ávddåskávlåásajev ietjas mánnáj
jus sihtá sajev dakkir ávddåskávlån manna áhpadus
dájmaduvvá unneplågogiellaj jali unneplågogielajda
man tjuottjudusguovlon kommuvnna gávnnu. Ij la
dåhkkidahte kommuvnna gatját sujttoaddnijs jus
mánán la ietjá iednegiella. Máhttelis la gatjádít bv.
vatte máhttelisvuodav diededit dakkir sávadusáv
åtsálvisblankehtan jali sjimugis e-dievnastusá baktu.
Le ájnas vuojnno iesjmiedogis vásstedit gatjálvisáv.

Skávlláláhka 25 kap. Ietjá pedagávgák doajmma

5a§ Kommuvnna mij gullu tjuottjudusguovlluj (2009:724) lága milta rijkalasj unneplágoj ja unneplágogielaj hárráj ja mij fállá dakkir dájmv mij miejnniduvvá 2 jali 5 § galggá rahtjat ja fállat mánnáj, gen sujttoaddne rávkki, sajev dakkir dájman gánná álles jali ájnas oasse dájmaduvvá suomagiellaj, meängiellaj ja sámegiellaj.

Jus kommuvnna fállá dájmv 2 jali 5 § milta de sujttoaddne gudi áhtsi dakkir dájma hárráj gatjáduvvat jus sij sihti sajev dájman mij dájmaduvvá suomagiellaj, meängiellaj ja sámegiellaj.

Jus kommuvnna mij gullu tjuottjudusguovlluj ásat rabás ávddáskávláv 3 § milta de kommuvnna galggá, jus gávnnu dakkir átsos, rahtjat fállat álles jali ájnas oasev dájmas suomagiellaj, meängiellaj ja sámegiellaj.

Riektábiejadustjielggidus

Parágráffa 1 ádás danen gá riektá njuolgadahttem guosská ietjá pedagávgák doajmmaj unneplágogiellaj sirdeduvvá unnepláhko-lágas skávlláláhkaj. Biejadusá ulmme dakkir pedagávgák huksuj mij fáladuvvá ávddáskávlá sadjáj 2 § (bv. fuolkkebiejvveároj), rabás ávddáskávlá 3 § milta ja dakkir hukso mij fáladuvvá ájgen gá ávddáskávlá ij fáladuvá 5 § (bv. n.g. mánájhukso iján).

Vuostasj biehkke 1 ienemusát sámmilágásj gá ávdep 17 § unnepláholáhkka. Rievddadus la "oase" málsuduvvá "ájnas oasse" ja njuolgadahttem rabás ávddáskávlá hárráj 3 § milta málsuduvvá. Kommuvna älla vällgogisá fállat doajmmahámijt 2 ja 5 §§. Biejadus mierkki kommuvnna, jus mierret dájmadit dakkir

dåjmov, galggá rahtjat fállat mánnáj gen sujtoaddne sihtá sajev dakkir dåjman gánná álles jali ájnas biehkke dåjmas dåjmaduvvá unneplågogiellaj jali unneplågogiellajda man tjuottjudusguovlon kommuvnna gávnnu. "Ájnas oase" gáktuj vuoseduvvá tjielggidussaj 8 kap. 12 b §.

Nubbe biehkke ij la sämmilágásj gá ávdep biejadusájn. Biejadus mierkki kommuvnna, jus fállá dåjmov 2 jali 5 § milta, tjielggasit galggá gatjádít sujtoaddnes gut áhtsá sajev sjimugis dåjman jus sij sihti oadtjot sajev gánná doajmma dåjmaduvvá dan unneplågogiellaj jali dajda unneplågogiellajda man tjuottjudusguovlon kommuvnna gávnnu. Válggogisvuoda dárkkelap sisadnuj vuoseduvvá tjielggidussaj 8 kap. 12 b §.

Goalmát biehkke ulmme l rabás ávddáskávlláj 3 § milta ja muhtem mudduj la sämmilágásj gá ávdep 17 § unnepláhkolağan. Biejadus rievddaduvvá návti at galggá árrot nuoges kommuvnna galggá rahtjat fállat dåjmov suomagiellaj, meängiellaj ja sámegiellaj, sahti gá gávnnu dakkir átsos. Árvustallam jus gávnnu átsos máhtta dagáduvvat tjielgga gatjálvisájs jali vuojnojs ma li sisiboahám kommuvnnej dakkir dåjma hárráj, bv. rádedimijn majt kommuvnna galggá ásadit rijkalasj unneplágoj 5 § unnepláhkolağa milta.

Sosiáladievnastusláhka 5. kap.

6§ Sosiálasiebrreráde galggá buoragit
soahpásmuvvat viessomvidjurij kommuvnan
vuorrasijda ja guossidim dájman diededit
sociáladievnastusa dájma hárráj dán guovlon.

Kommuvnna galggá plánit ietjas dagojt
vuorrasijda.

Kommuvnna galggá plánimin aktijbarggat regiávnáj
ja ietjá sebrudakorgánaj ja organisasjavnáj.

Kommuvnna galggá barggat vaj gávnnuji
máhttelisvuoda ávkkít bargge máhtojt
suomagielan, jiddisj meängielan, romagielan dárbbó
jali sámegielan gánná l dárbulasj vuorrasij huvson.

Riektábiejadustjielggidus

Paragráfa goalmát biehkke rievddaduvvá návti
vælggogisvuolta vijdeduvvá gábtjtæt jiddisj ja
romagielav. Gárvedimbargoj milta 5 kap. 6 § goalmát
bæhkkáj buktá biejadusás ij la vælggogisvuolta dálága
åttjudit barggevi giellamáhttudagáj. Åttjudimen lulu
huoman máhttudagá unneplågogielan årrot ånssidissan
(prop. 2008/09:158 s.138)

9 789198 773675

Sámediggi

Sámedigge Sámediggie Saemiedigkie Sametinget

www.sametinget.se

